

Одеський національний університет імені І. І. Мечникова
Факультет Міжнародних відносин, політології та соціології
Кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій

Основи соціальної інженерії

Обсяг	12 кредитів (360 год.)
Семестр, рік навчання	3,4 семестри, 2-й рік навчання
Дні, час, місце	Платформа zoom
Викладач (-і)	Каменська Тетяна
Контактний телефон	+0984925723
Е-mail	nikadevichya@gmail.com
Робоче місце	кафедра суспільних комунікацій та регіональних студій
Консультації	Онлайн-консультації, платформа zoom
Комунікація	Здійснюється через очні зустрічі, месенджери та електронну пошту

АНОТАЦІЯ КУРСУ

Предмет вивчення дисципліни	Навчальна дисципліна «Основи соціальної інженерії» вивчає теоретико-методологічні принципи застосування наукових соціогуманітарних знань на практиці у вирішенні соціальних проблем та забезпечує студентів навичками розпізнавати, проектувати та конструювати засоби соціоінженерної діяльності і впроваджувати в життя.
Місце дисципліни в освітній програмі:	Дисципліна відноситься до обов'язкових курсів. Знання, уміння і навички з «Соціальної психології», «Технологія сучасного соціологічного дослідження» передують даній дисципліні. А знання, уміння і навички з «Основи соціальної інженерії» потрібні для вивчення прикладних досліджень практичну усіх галузевих соціологій.
Мета курсу.	Мета: - удосконалення знань та вмінь студентів-соціологів з методології та методів безпосередньо в сфері того, як застосовувати наукові досягнення для вирішення соціальних проблем та патологій (що й є сутністю соціоінженерної діяльності як міждисциплінарної науково-практичної галузі).
Завдання дисципліни:	<ul style="list-style-type: none"> - формування уявлень про генезис розвитку соціологічних ідей, накопичення наукових досягнень та трансформація їх до рівня інженерії в соціології; - вивчення основних засобів соціоінженерної діяльності та специфіки їх застосування; - розвиток навичок використання соціоінженерних засобів у вирішенні соціальних проблем; - формування уявлень про роль соціальних технологій в організації сучасного соціального життя; - оволодіння механізмами проектування нових соціальних технологій та специфікою їх застосування в різних типах організацій;

	- формування дослідницького інтересу до соціотехнологічного мислення;
Компетентності	ЗК01. Здатність застосовувати знання в практичних ситуаціях. ЗК05. Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів економічної діяльності). ЗК09. Здатність використовувати інформаційні та комунікаційні технології. СК04. Здатність збирати, аналізувати та узагальнювати соціальну інформацію з використанням соціологічних методів. СК06. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.
Очікувані результати	РН03. Застосовувати положення соціологічних теорій та концепцій до дослідження соціальних змін в Україні та світі. РН06. Ефективно виконувати різні ролі (зокрема організатора, комунікатора, критика, генератора ідей, виконавця тощо) у команді в процесі вирішення фахових задач.

ОПИС КУРСУ

Форми і методи навчання	<p>Курс буде протягом двох семестрів викладений у формі лекцій (40 год.), семінарських (50 год.) і лабораторних (30 годин) занять, організації самостійної роботи здобувачів (240 год.).</p> <p>Викладання та вивчення навчальної дисципліни здійснюється наступними методами:</p> <ul style="list-style-type: none"> – словесні методи: лекції, пояснення, формулювання запитань до викладача в ході лекцій, дискусії; – наочні методи: ілюстрація, демонстрація; – методи формування практичних умінь і особистісних якостей: виконання практичних та лабораторних завдань, дискусії, написання підготовка і здійснення доповідей перед аудиторією, формулювання запитань до студентів-доповідачів, розробка проєктів, моделей, алгоритмів процедур і дій. <p>Самостійна робота включає роботу з текстовим матеріалом та навчально-методичною літературою та статистичними даними й виконанням завдань: складання тематичного тезаурусу, есе, складання реферату, підготовку презентацій, імітацій проведення дослідницьких дій польового етапу.</p>
Зміст навчальної дисципліни	<p style="text-align: center;">ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1. ПЕРЕДУМОВИ РОЗВИТКУ СОЦІОІНЖЕНЕРНИХ ІДЕЙ І ОСНОВИ СОЦІОІНЖЕНЕРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ</p> <p>Тема 1. Ідеї соціальної інженерії в соціології. Соціальна інженерія та структура соціологічного знання</p> <p>Передумови формування соціоінженерних знань. Криза теоретичної науки. Американський прагматизм (Теорії наукової організації праці й управління Ф. Тейлора, Хоторнські експерименти Е. Мейо). Клинічна соціологія. Теорія соціального конструювання за П.Бергером и Т. Лукманом. Зміна структури соціологічного знання з появою соціоінженерної діяльності.</p> <p>Становлення соціальної інженерії в ХХ столітті. Розвиток соціальної інженерії в Європі. Учення К. Поппера про «часткову» («Piecemeal engineering») соціальну інженерію та соціальні технології.</p> <p>Тема 2. Предмет та об'єкт соціальної інженерії. структура та</p>

функції соціальної інженерії

Соціальна інженерія як область прикладної соціології. Об'єкт та предмет соціоінженерної діяльності. Її місце в системі соціологічних та суспільних наук. Особливості природничо-наукової, гуманітарної та інженерно-технічної парадигм в пізнанні та перетворенні соціального життя.

Рациональність та іраціональність соціальних систем. Місце соціальної інженерії в міждисциплінарному просторі (імж прикладною соціологією, соціальною психологією та соціальним правлінням)

Методи, основні форми та напрямки соціоінженерної діяльності. Критичні позиції до соціоінженерної діяльності (З. Бауман, Е. Гідденс, Дж. Бодріяр)

Тема 3. Дослідницькі та організаційні засоби соціальної інженерії

Соціальна діагностика. Типи діагностичних ситуацій. Поняття «соціальне планування» та «соціальна програма». Соціальна програма як система дій (заходів) по реалізації соціального проекту. Соціальне проектування та програмування. Функції соціального програмування: координаційна, організаційно-комунікативна, регулятивна та контрольна. Соціальна експертиза (соціальних програм, соціальних проектів). Соціальна терапія.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2. ЗАСОБИ СОЦІОІНЖЕНЕРНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 4. Проектно-конструкторська та винахідницькі засоби соціоінженерної діяльності Соціальне проектування. Поняття соціального проекту. Типологія соціальних проектів: типи проектів за характером змін, які проектуються: інноваційні і підтримуючі. Типи проектів за напрямком діяльності: освітні, науково-технічні, культурні, молодіжні. Типи проектів за масштабами: мікропроекти, малі проекти, мегапроекти. Типи проектів за терміном реалізації: коротко- середне- довгострокові. Методи проектування: мозкова атака, метод синтетики, ділова гра, метод фокальних об'єктів, Метод контрольних питань, сценарний метод. Соціальний проект як ідеальна модель. Етапи соціального проектування.

Проектно-конструкторська та винахідницька соціоінженерна діяльність. Співвідношення понять: проектування, конструювання та винахідництво. Стратегія конструкторсько-винахідницької діяльності. Аналітико-синтетичні операції винахідництва: асимілятивно-дисимілятивні операції, оптиматорика, деформатика, комбінаторика.

Тема 5. Методологічні основи соціального прогнозування

Прогнозування як наука. Провидіння, утопія, прогноз як засоби передбачення майбутнього. Прогноз та гіпотеза. Особливості соціальних прогнозів. Методологічні проблеми соціального прогнозування. Ефект «Едипа» та ефект «Пігмаліона».

Типологія соціальних прогнозів за наявністю цілей: екстраполяційні прогнози та цільові (серед яких є пошукові та нормативні). Пошукове та нормативне прогнозування соціальних процесів. Нормативні прогнозні розробки.

Тема 6. Методи соціального прогнозування

Організація розробки прогнозів. Етапи прогнозування: прогнозна ретроспекція, прогнозний діагноз, проспекція, прогнозні моделі, прогнозний експеримент, прогнозні альтернативи, верифікація прогнозу, коректування прогнозу.

Класифікація методів прогнозування. Прогностична екстраполяція.

Експертні методи прогнозування, методи фокус-групи. Методика «Дельфі». Моделювання як метод вивчення майбутнього.

Приклад глобального соціально-політичного прогнозу К.Шваба

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 3. СОЦІАЛЬНІ ТЕХНОЛОГІЇ У СИСТЕМІ СОЦІОЛОГІЧНОЇ НАУКИ Й ПРАКТИКИ

Тема 7. Соціальні технології та технологізація сучасного життя

Поняття соціальної технології й межі її застосування. Історіографія соціальних технологій. Ознаки соціальної технології: алгоритмізація, раціоналізація й синхронізація діяльності. Сутність соціальної технології як організаційної системи. Типи соціальних технологій: за терміном соціальні технології, на співвіднесеності її структури та функцій.

Штучність сучасного соціального устрою замість соціального еволюціонізму. Соціально-інформаційні технології в сучасній політиці.

Тема 8. Системний підхід і соціальні технології

Основні поняття системного підходу та його можливості в аналізі соціальних явищ і процесів. Раціональність соціальних систем: ефективність та пізнавальність соціальних систем. Складність і самоорганізація соціальних систем. Соціальна технологія як система. Синергетичні аспекти розвитку соціальних явищ та проблеми технологізації соціального життя. Культура і соціальні технології.

Тема 9. Теорія організації і соціальні технології.

Роль ідей А.А. Богданова в розвитку теорії організації.

Праксеологічні основи функціонування соціальних організацій (К.Адамецький, Т. Котарбінський). Організаційні аспекти соціальної технології. Типи організацій за О. Донченко і А. Овчаровим: інтегративно-нормативний тип організації; диференційно-нормативний; інтегративно-креативний тип організації; тип організації і диференційно-креативний тип організації.

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 4. ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРИКЛАДНИЙ АСПЕКТ СОЦІО-ТЕХНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Тема 10. Принципи й процес розробки соціальних технологій.

Принципи розробки соціальних технологій: головні етапи – винахідництво, евристичність, становлення та розвиток інновацій, процес передачі інновацій в практику, інтервенція, культурне домінування технології.

Етапи розробки соціальних технологій: теоретико-концептуальний, методологічний, методичний, процедурний.

Процедури процесу розробки соціальних технологій: діагностика стану соціальної системи, визначення можливих варіантів діяльності, вибір оптимального варіанта, розчленування діяльності на процедури й операції, створення нормативної бази, підготовка проекту технології.

Тема 11. Проектування соціальної технології

Структурні елементи соціальної технології:

Сенсові характеристики в соціальній технології

Цільові характеристики соціальної технології

Змістовні характеристики соціальної технології

Організаційні характеристики соціальної технології

Методичні засоби в соціальній технології

Вимоги до кваліфікаційного рівня спеціалістів в соціальній технології

Принципи та методи оцінки результатів соціальної технології.

Тема 12. Типи соціальних технологій.

	<p>Типології соціальних технологій за рівнем соціальної діяльності, за характером впливу на соціальні процеси, за типом реалізації, за структурою й функціями.</p> <p>Соціальні технології і соціальні програми. Соціальне планування і соціальні технології. Соціальний проект і соціальна технологія.</p> <p>Ігри як соціальні технології. Несвідомі та свідомі ігри. Соціальні технології як свідомі ігри. Соціальні технології для соціальної терапії. Основні принципи організації виходу з конфліктних та кризових ситуацій.</p> <p>Стадії життєвого циклу соціальних технологій (старт та швидкий ріст, зрілість, насиченість, фініш)</p>
<p>Перелік рекомендованої літератури</p>	<p style="text-align: center;">13. Навчально-методичне забезпечення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основи соціальної інженерії Робоча програма навчальної дисципліни. ОНУ. 2022. 18 с. http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/fmvp/dystsypliny 2. Силабус з навчальної дисципліни «Основи соціальної інженерії». 2022. 9 с. http://onu.edu.ua/uk/structure/faculty/fmvp/dystsypliny 3. Каменська Т.Г. Соціально-гуманістична реальність в освітніх технологіях / Соціальні технології: заради чого? Яким чином? З яким результатом?: монографія Одеса, «Одеський національний університет імені І.І. Мечникова» 2014. С. 303-311 4. Соціально-гуманістична реальність в освітніх технологіях / Соціальні технології: заради чого? Яким чином? З яким результатом?: монографія Одеса, Одеський національний університет імені І.І. Мечникова 2014. 456 с. <p style="text-align: center;">14. Рекомендована література</p> <p style="text-align: center;">Основна</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціальні технології: Заради чого? Яким чином? З яким результатом?: монографія. Одеса, «Одеський національний університет імені І.І. Мечникова» 2015. С. 303-311 3. Шваб К. «Четверта промислова революція» / К. Шваб «Ексмо», 2016 (Top Business Awards) 3. Мельниченко А. А. Соціальна інженерія як фактор забезпечення стійкого розвитку соціальних систем. Вісник Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут». Політологія. Соціологія. Право. 2012. № 1. С. 73-78. 4. Почепцов Г. Г. Соціальний інжиніринг: соціо- і психотехніки управління великими масами людей. К.: Альтерпрес, 2010. 254 с. 5. Телегіна К. А. Електоральна соціологія як особлива соціоінженерна діяльність: функції та дослідницькі методи. Вісник Львівського університету. Серія соціологічна. 2011. Вип. 5. С. 24-32. <p style="text-align: center;">Додаткова</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Подшивалкина В.И. Социальные технологии: проблемы методологии и практики.- Кишинев, 1997.357 с. 2. Каменская Т.Г. Прогнозы и современные состояния в конструировании социальной реальности / Матеріали II Міжнародної науково-практичної конференції «Інтеграційний розвиток особистості та суспільства: психологічний та соціологічний виміри», 12 червня 2020 року, м. Одеса. С.90-93. 3. Подшивалкіна В.І. , Лукашевич М.П., Суїменко Є.І, Каменська Т.Г. Макро і мікро соціальна інженерія: Соціоінженерний практикум. Навчальний посібник (з грифом Мінестертства освіти і науки). Одеса:

- Астропринт, 2001. 234 с.
4. Бергер П., Лукман Т. Социальное конструирование реальности / Современная зарубежная социология (70-80 - е г. г.). М., 1993
5. Донченко О., Овчаров А. Ще один метод підвищення ефективності організації / Соціологія: теорія, методи, маркетинг. 1998, № 4-5. С. 146-159.
6. Луков В.А Социальное проектирование. М.: Флинта, 2004. 240 с.
7. Масленников Е.В. Экспертное знание: Интеграционный подход и его приложение в социологическом исследовании. - М.: Наука, 2001. 228 с.
8. Матвиенко В.Я. Прогностика: Прогнозирование социальных и экономических процессов. Теория. Методика. Практика. - К.: Українські пропілеї, 2000. 520 с.
9. Бестужев-Лада И.В., Наместников Г.А. Социальное прогнозирование. Курс лекций. М.: Пед. Об-во России, 2001. 392 с.
10. Девятко И. Ф. Диагностическая процедура в социологии. Очерк истории и теории. М.: Наука, 1993. 169 с.
11. Яременко О.О. Моніторинг соціальної політики в Україні / Соціальні пріоритети ринку праці в умовах структурної модернізації економіки. Том 1. Київ, 2000. С. 29-36
- Nadnagy, Christopher. Social engineering: The science of human hacking. John Wiley & Sons, 2018. 330 p.

15. Електронні інформаційні ресурси

1. <https://www.facebook.com/UCER.org.ua/videos/3603903016336362/>
Центр "Соціальний моніторинг" Соціальні цінності
2. <https://ukr-socium.org.ua> > Науковий журнал "Український соціум"
Український соціум
3. <http://fond.sociology.kharkov.ua/index.php/ua/component/datsogallery/foto/culture/1> Східноукраїнський Фонд соціальних досліджень. Проекти. Приклад соціального проектування «Академічна культура українського студентства» Короткий опис дослідницького проекту. Проект № 49169. Матеріали для ознайомлення з результатами проекту №49169
4. Національна бібліотека України ім.В.І.Вернадського. Офіційний сайт. <http://www.nbu.gov.ua/portal/libukr.html>
5. Національна парламентська бібліотека. Офіційний сайт. <http://www.nplu.org/>
6. Наукова бібліотека Львівського національного університету ім. І.Франка. Офіційний сайт. <http://library.lnu.edu.ua/bibl/>
7. Наукова бібліотека Одеського національного університету ім.І.І. Мечникова. Офіційний сайт <http://lib.onu.edu.ua/>
8. <https://classroom.google.com/c/NTk1MTI2MDI0OTQy>

ОЦІНЮВАННЯ

При вивченні навчальної дисципліни здійснюється поточний та підсумковий контроль.

Поточний контроль проводиться з метою визначення рівня підготовленості студента з певних тем, розділів робочої навчальної програми, якості виконання конкретних завдань та здійснюється впродовж семестру під час проведення аудиторних занять (лекції, практичні заняття) та при виконанні самостійної роботи.

Об'єктом поточного оцінювання є:

- програмний матеріал, який викладається на лекціях;

- питання і проблеми, що обговорюються та відпрацьовуються на семінарських/практичних заняттях;

- програмний матеріал для лабораторних робіт, за яким відпрацьовуються навички розробляти моделі, проекти, графічні схеми, структуровані елементи соціальних систем та підсистем)

- програмний матеріал для самостійного вивчення, який передбачений робочою програмою та включає самостійні індивідуальні завдання: реферати, презентації, тематичний тезаурус, есе, доповнення до курсових робіт, розробка імітаційних моделі соціально-технологічного процесу.

Форма підсумкового контролю – іспит (в кожному з двох семестрів). Загальна підсумкова оцінка (сума балів) складається з оцінки поточного контролю результатів навчання впродовж семестру та оцінки результатів навчання при проведенні контрольних заходів під час підсумкового контролю (іспиту).

Схема розподілу балів:

Кількість балів за поточний контроль – 100 балів за кожен модуль.

Максимальна кількість балів за підсумковий контроль – 100 балів. Фінальна оцінка з навчальної дисципліни це середнє арифметична сума балів за поточний контроль та підсумковий контроль, який складається зі 100-бального оцінювання кожного модулю.

Критерії оцінювання поточного контролю: оцінюються знання, які виявив здобувач при роботі на семінарських заняттях, при виконанні лабораторних робіт та при виконанні самостійної роботи. Додаткові до поточного оцінювання бали нараховуються за самостійне завдання.

Здобувач допускається до підсумкового контролю - іспиту - за навчальну дисципліну, якщо він виконав усі види практичних робіт, передбачених робочою програмою незалежно від сумарної кількості балів, отриманих за результатами поточного контролю за семестр.

Повторне складання іспиту з метою покращення оцінки не допускається.

Оцінювання знань (розподіл балів) здобувачів іспит

Метод	Форма	Бали	максимум
Поточний контроль	Робота на семінарських	13	39
	Робота на лабораторних	13	39
Індивідуальне самостійне завдання		7	21
Разом за одну тему		33	100
Разом за один змістовий модуль, який складається з трьох тем			100
Підсумковий контроль (Іспит)			100
Фінальна оцінка			100

Самостійна робота здобувачів.

форми	методи контролю	строки здачі завдань
Складання реферату	<u>Реферат</u>	<i>Студент обирає форму самостійної роботи. Тему та строк виконання обговорює з викладачем.</i>
Тезаурус	<u>Тезаурус</u>	
Есе	<u>Есе</u>	
Доповнення до курсової роботи	Доповнювати новими розділами курсову роботу за допомогою набутих в галузі соціоінженерної діяльності знань та вмінь	
Розробка імітаційної	модель соціального	

моделі соціально-технологічного процесу	проекту, проекту соціальної технології	
---	--	--

Критерії оцінювання самостійної роботи

Вид	Максимум балів	Критерії оцінювання навчальних досягнень
Доповнення до курсової роботи	7	Доповнювати новими розділами курсову роботу за допомогою набутих в галузі соціоінженерної діяльності знань та вмінь
Реферат	7	вміння студента працювати з науковою літературою та обирати в ній матеріал за визначеною темою
Тезаурус	7	вміння студента працювати із спеціальною термінологією (її тлумаченням, роз'ясненням, коментарями).
Есе	7	Самостійність, логічність розкриття теми, аналіз думок та висловлювань за темою інших авторів, аргументовані особисті висновки
Розробка імітаційної моделі соціально-технологічного процесу	7	Засвоїти алгоритм соціально-технологічного процесу та скласти імітаційну модель проекту соціальної технології

Критерії оцінювання під час іспиту

Оцінка	Критерії оцінювання навчальних досягнень
90-100 балів	міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, вміння застосовувати теоретичні знання при розв'язанні практичних прикладів.
75-89 балів	міцні знання навчального матеріалу, аргументовані відповіді на поставлені запитання, які, однак містять певні (несуттєві) неточності, вміння застосовувати теоретичні знання при розв'язанні практичних прикладів.
55-74 бали	достатні знання навчального матеріалу, неточні відповіді, вміння застосовувати теоретичні знання при розв'язанні практичних прикладів;
40-54 балів	слабкі знання частини навчального матеріалу, неточні або мало аргументовані відповіді, з порушенням послідовності викладу матеріалу, слабка застосування теоретичних знань при розв'язанні практичних прикладів;
1-39 бали	слабкі знання значної частини навчального матеріалу, суттєві помилки у відповідях на запитання, невміння розв'язувати практичні приклади.

ПОЛІТИКА КУРСУ

Політика щодо дедлайнів та перескладання	Роботи, виконання і здача яких здійснюється з порушенням термінів без поважних причин, оцінюються на нижчу оцінку (-20 балів). Перескладання іспиту можливе із дозволу деканату за наявності поважних причин або за письмовою заявою (апеляцією) здобувача до декана
Політика щодо академічної доброчесності:	Здобувачі повинні дотримуватися принципів академічної доброчесності, усвідомлюючи наслідки її порушення, що визначає Кодекс академічної доброчесності учасників освітнього процесу Одеського національного університету імені І.І.Мечникова http://onu.edu.ua/pub/bank/userfiles/files/documents/acad-

	<p>dobrochesnost.pdf.</p> <p>У разі порушення здобувачем вищої освіти академічної доброчесності (списування, плагіат, фабрикація), робота оцінюється незадовільно та має бути виконана повторно. При цьому викладач залишає за собою право змінити тему завдання.</p>
<i>Політика щодо відвідування та запізень:</i>	Відвідування практичних занять є обов'язковим компонентом оцінювання, що передбачає нарахування балів. За об'єктивних причин (напр., воєнний стан, епідемії, хвороба здобувача, стажування за академічною мобільністю та ін.) навчання може відбутись дистанційно в он-лайн формі за графіком, погодженим із викладачем.
<i>Мобільні пристрої</i>	Дозволяється використання мобільних пристроїв на практичних заняттях за необхідності групової роботи у спеціальних Додатках.
<i>Поведінка в аудиторії:</i>	Всі здобувачі беруть активну участь у всіх заняттях: опитуваннях, дискусіях, під час практичних занять. Виконують всі навчальні завдання вчасно, відповідно до робочої навчальної програми. Всі здобувачі повинні дотримуватимуться правил поведінки в аудиторії на засадах партнерських стосунків, взаємоповаги, взаємопідтримки та взаємодопомоги.